

La Sofia Amundsen és una noia que encara va a l'institut i que té una família normal. Però un dia se li complica la vida al rebre una carteta molt estranya que deia: *qui ets?*

A partir d'aquest moment la Sofia es comença a plantejar possibles respostes per aquesta pregunta, però no arriba a cap conclusió, l'única a la qual arriba és que considera normal que la gent es faci preguntes d'aquest tipus i que tot ha de tenir un començament i final.

Després torna a la bústia i hi troba una carteta igual que l'anterior però amb una altra pregunta: *d'on ve el món?*

Aquesta pregunta és més difícil, ja que ha de respondre a la pregunta d'on ve l'univers. A l'escola l i van ensenyar que Déu va crear l'univers, però, qui va crear Déu i què hi havia abans de això? Ningú li havia explicat mai.

Quan encara no ha aconseguit respondre a totes aquestes preguntes rep una carta de felicitació per una altra noia que devia tenir la mateixa edat. En poc més d'una hora, l'existència de la Sofia s'ha complicat moltíssim.

L'endemà d'aquestes enigmàtiques cartes i preguntes la Sofia rep un sobre gran amb uns fulls a dins, al sobre hi posa: Curs de filosofia.

El professor comença dient que hi ha preguntes que ens haurien d'interessar a tots i que tots ens hauríem de fer, com *ara qui som? I per què vivim?* Aquestes preguntes les han intentat resoldre totes les cultures del món i l'ésser humà se les va fer en els seus primers dies d'existència. Segons el professor era més fàcil fer-se preguntes que no pas contestar-les, i aquestes sempre tenien resposta encara que en alguns casos semblés impossible de trobar-la.

A partir d'aquest moment la Sofia anirà rebent numerosos entregues amb el curs de filosofia a dins.

La única cosa indispensable per ser un bon filòsof és tenir una gran capacitat d'admiració, deia el professor. Aquesta capacitat es va perdent a mesura que passen els anys. I, per tant, s'ha de mantenir, i a més a més, s'ha de ser crític i pensar en les coses, mantenir-la no és sinònim de ser un bon filòsof.

Fins aquí el professor intenta explicar que és la filosofia i qui i com són els filòsofs.

Després comença el vertader curs accelerat de filosofia a domicili.

Els mites:

Fins als voltants de l'any 600 aC les preguntes de la vida eren solucionades per les religions que ho explicaven a través dels seus mites, que eren explicats i escampats de manera oral.

Els primers mites intentaven explicar fenòmens de la naturalesa. És igual de quina cultura es tractés; totes intentaven explicar els mateixos fets. A Grècia, al voltant del 700 aC, es van recopilar tots els mites i per això es van poder discutir, fins al punt de menysprear-los per què en aquests els homes i els Déus eren massa semblants. Els primers filòsofs, gràcies al temps lliure que tenien, van intentar explicar el per què dels canvis d'estació i en general fenòmens de la naturalesa.

Els filòsofs de la naturalesa:

Els primers filòsofs intentaven respondre a preguntes que per ells no tenien explicació, preguntes semblants a

com pot sortir un arbre de terra o un nen de la panxa de la seva mare? Tots estaven d'acord en qui hi havia una matèria primària, La Matèria, de la qual tot es formés i a la qual tot tornés, formant així un cicle tancat i infinit.

Tales, segurament al veure com les ribes del Nil es tornaven molt fèrtils després de les riuades, opinava que aquesta matèria era l'aigua. Aquesta en contacte amb un gèrmens podia arribar a formar cucs, granotes, arbres,

Anaxímenes es referia a la matèria com a l'indefinit de la qual tot es creava, però res se li assemblava.

Un tercer filòsof de Milet, Anaximandre, creia que tot provenia de l'aire o boira; l'aigua era aire condensat, i la terra era aigua condensada, en canvi el foc era aire diluït, però tot era aire.

Tots tres estaven d'acord en que només hi havia una matèria primària. Però una pregunta que altres es feien era: com poden succeir els grans canvis que experimenta la naturalesa? Un filòsof d'Elea, anomenat Parmènides, creia que era impossible que del no res aparegués una cosa i, que després, aquesta experimentés els canvis esmentats pels altres filòsofs. Els canvis que veien eren il·lusions produïdes pels seus sentits i per això es fiava més de la seva raó, era un racionalista.

Heràclit es fiava totalment dels seus sentits i deia que tot fluïa i estava sotmès a un constant canvi. També creia que el bé i el mal eren dos coses necessàries a la vida, ja que sense un no es valoraria l'altre. Tot això estava dirigit per una raó universal, era la base de tot, l'anomenava logos –que vol dir raó–.

Fruit de la contrarietat de Parmènides i Heràclit va sorgir la idea de Empèdocles, que estava d'acord amb el primer al dir que res canvia i amb el segon quan deia que ens havíem de fiar dels nostres sentits; per això va suggerir que en comptes de una sola matèria prima n'hi haguessin quatre: aigua, aire, foc i terra. Segons Empèdocles hi havia dos forces que ho movien tot: l'amor i l'odi; el primer unia els quatre elements per tal de que formessin coses noves i el segon les separava. Al igual que Empèdocles, Anaxàgoras creia que no només hi havia una matèria prima, però creia que tot estava format de petits gèrmens i que un esperit posava un cert ordre a les coses.

Demòcrit:

Aquest filòsof era de la ciutat d'Abdera i va ser un dels últims filòsofs de la naturalesa. Creia que tot estava format per unes peces petites eternes i inalterables a les quals va anomenar àtoms, que vol dir indivisible. N'hi havia de diferent tipus i de diferent forma, per això podien formar coses molt variades.

El destí:

El destí consisteix en creure que totes les coses que han de passar ja estan decidides per alguna força o cosa, i aquest va ser molt important durant els temps dels grecs. Per això visitaven l'oracle de Delfos, on, a través d'una pitonissa, el Déu Apol·lo els donava consell.

Per tant una guerra podia ser perduda pel càstig dels Déus, o una persona podia emmalaltir per tenir una mala conducta i després curar-se gràcies als sacrificis. Però també n'hi havia que creien que hi devia haver alguna raó natural per les malalties i per això van inventar la medicina. Aquí va destacar Hipòcrit que creia que una vida sana i la moderació eren les claus per no emmalaltir mai.

Sòcrates:

Aquest home acaba l'etapa dels filòsofs de la naturalesa i inicia un altre tipus de filosofia, també es diferencia dels seus predecessors pel fet de cursar els seus estudis a la ciutat d'Atenes, en aquells moments la més

important de totes les polis gregues. Tot i que ell no va escriure res, sabem com pensava a través d'un dels seus alumnes, Plató. Per mala sort no se'l va acabar d'apreciar del tot fins després de la seva mort ara fa uns dos mil cinc-cents anys.

La seva manera de ensenyar filosofia era conversant amb la gent i fent-los veure les seves errades. Aprenia de les bones respostes que li donaven els interrogats, això ho aconseguia fent-se passar per ignorant i obligant l'altre persona a fer servir el seu sentit comú, d'això se'n diu ironia socràtica. A causa de la seva activitat filosòfica i el seu comportament va ser condemnat a mort per ingestió de verí.

A aquest enigmàtic filòsof si li atribueixen frases cèlebres com ara: només sé que no sé res o qui sàpiga el que està bé, farà el bé. Amb la primera demostra el seu interès insaciable de saber més i més. I amb la segona explica la seva creença que una persona feliç no farà mai coses que ell entengui com a dolentes, ja que viuria amb el constant turment i això el faria infeliç.

Atenes:

D'aquesta ciutat podem dir que durant els temps de Plató va tenir una activitat cultural molt elevada, prova d'això en són els teatres i grans temples.

Va ser en aquesta ciutat on va començar a surgir la civilització occidental i on es van posar els pilars del nostre sistema vida i organització actual.

Plató:

Va ser un alumne de Sòcrates i després de la mort del seu mestre va fundar una escola, a la qual anomenà Acadèmia en honor a un heroi; d'aquí la paraula actual acadèmia. Aquesta escola no estava a Atenes i s'hi aprenia gimnàs i matemàtiques, però a més, s'hi discutia filosofia.

Els seus estudis estaven dirigits cap a les coses que fluïen i les coses eternes i inalterables, ja sigui en la natura o en la societat. Al igual que Demòcrit, creia que la matèria estava formada per àtoms, però que aquests es desgastaven, i el que feia que un tipus de cosa sempre fos el mateix i no canviés al llarg del temps, eren una mena de motlles espirituals. Plató es referia a aquest món com a món de les Idees.

Segons ell, el món estava en un canvi continu i d'aquest només en podíem fer hipòtesis, de l'únic que podíem estar segur eren de les coses les quals deduïem a través de la raó. Per tant hi ha dos tipus de idees: un format pels sentiments i del qual no en podem estar gaire segurs i l'altre format per les conclusions a les quals hi arribem a través de raonaments, d'aquest últim en podem estar més segurs. La persona també està dividida en dos parts: la dels sentits i la de l'ànima, que és la que vol arribar a tenir el màxim coneixement possible.

Un dels diàlegs més importants de Plató és *La República* on explica el seu estat ideal que, tal com deia ell, era utòpic. El cos humà estava dividit en tres parts: el cap, on s'hi desenvolupava la raó i que havia de culminar amb la saviesa; el pit, on s'hi formava la voluntat que havia d'acabar essent el valor; i la panxa on s'hi desenrotllava el desig que s'havia de frenar per convertir-lo en moderació.

Aristòtil:

Va ser un deixeble de Plató que visqué als voltants del s. IV aC. Ell va estudiar la naturalesa i els seus fenòmens i a diferència del seu mestre va fer servir els seus sentits.

No creia en que hi hagués la idea d'un objecte abans de l'objecte, ell creia que el que creava la gallina era una

cosa que ell anomenava forma, que era inseparable de l'espècie.

També creia que no hi podia haver res en la nostra ment que abans no hagués estat captat pels nostres sentits, i que per aquesta raó, una persona no podia néixer amb idees innates.

Segons ell, tots els objectes es podien dividir en dos coses: forma i matèria. La primera vindria a ser, més o menys, la idea que tenim de la cosa i la matèria és el cos físic. I quan l'objecte desapareixia, ambdues coses desapareixien. Per això, cada matèria tenia designada una forma, i només podia ser aquella.

Opinava que la naturalesa es movia per quatre causes: material, eficient, causal i l'última, a la que anomenava causa final. Es va interessar molt per la naturalesa, que la va dividir en dos grans grups: coses inanimades, i coses vives. I ho va intentar ordenar tot d'una manera tan racional com va poder; aquí va crear la lògica. Pel que fa als astres, va deduir que hi va haver un motor primari que els va donar la primera empenta, i que a partir de llavors han anat viatjant per l'espai lliurement.

Pel que fa a la seva visió de l'ètica podem destacar que pensava que hi havia tres tipus diferents de felicitat, i que en gaudies d'una o d'altra depenent de l'estil de vida que portessis. Creia que la dona era inferior a l'home i que pel que fa a la reproducció l'home aportava la forma, i en canvi la dona només la matèria.

Helenisme:

Amb aquest nom ens referim al període que avarca des de la mort d'Aristòtil (322 aC) fins a l'any 50 aC, quan Roma començava a destacar. També ens referim a la zona que ocupa tot els territoris que van estar sota el domini d'Alexandre el Magne: Egipte, Síria i Macedònia. Durant aquest període, la majoria de religions i corrents filosòfics es van posar en contacte, i això que va conduir a una època de pessimisme.

La filosofia d'aquella època es va bolcar a l'ètica, i en van sorgir quatre tipus diferents de pensadors: els cíncics, els estoics, els epicurs i els neoplatònics. Els primers es mostraven rebeccs al luxe, ja que aquest no podia arribar a tothom i per tant no era un camí a la felicitat; a més no mostraven interès pel sofriment dels altres i no es preocupaven per la mort.

Com Heràclit, els estoics opinaven que totes les persones formaven part de la mateixa raó universal o logos. També creien que tota persona té un dret natural pel sol fet de ser una persona. Aquesta importància que li donaven a les persones va culminar amb l'humanisme creat per Ciceró. Sobre l'origen i naturalesa de la matèria en suggerien només un, i per tant estaven en contra de Plató i el seu dualisme.

Tant cíncics com estoics defensaven que el dolor s'havia d'aguantar, en canvi els epicurs volien una vida que consistia en evitar-lo i gaudir de tant desig sensual com fos possible, tot i que s'havia de vigilar amb els efectes secundaris. També advertia que abstenir-se durant un temps del plaer podia comportar un plaer més gran i durador al cap d'un cert temps. I gràcies a la teoria atòmica de Demòcrit, els cíncics van aconseguir que els seus adeptes ja no temessin la mort.

L'últim grup, els neoplatònics, amb Plotino com a màxim representant, creien que tot era Déu, i que a totes les persones els tocava una part de la llum divina; on aquesta no arribava no hi podia haver vida.

Els místics:

Una persona mística és aquella que experimenta contactes amb Déu o una ànima universal. L'última cosa que podem destacar d'aquesta gent és que n'hi ha hagut sempre i a tot arreu, ja siguin d'orient o d'occident, ateus o creients. Tothom pot experimentar un viatge, contacte o fusió amb alguna cosa que es creuen superior.

A continuació s'explica d'on venen les religions cristiana, islàmica i jueva, i altres coses relacionades amb la

seva evolució i origen comú.

Alguns helenistes intentaren convertir els seus filòsofs predilectes en salvadors de la humanitat, però l'únic salvador que va aparèixer en aquesta època fou Jesús. Aquest va barrejar dues cultures, la semita, que era la seva, amb l'indoeuropea, que era la pròpia dels llocs per on va estendre la seva doctrina.

Pel que fa a l'indoeuropea podem destacar que es va crear als voltants del mar Caspi i Negre i es va estendre per tot Europa i per part de l'orient pròxim i mitjà. Totes les religions d'aquestes zones eren politeistes i compartien moltes coses pel que fa a la cultura. Segons ells la història formava cicles que era infinits, al igual que la natura.

Els semites són originaris de la península aràbiga i s'han estès arreu del món durant milers d'anys. A principis dels seus temps van unificar tots els Déus per adorar-ne un de sol. A diferència dels indoeuropeus, creien en una història del món lineal. El poble jueu va estar esclavitzat durant molt de temps pels egipcis, però es van acabar alliberant i fundaren el regne d'Israel que va tenir moments de glòria i de penúries. Fruit de les penúries sorgiren una sèrie de profetes, que bé podien ser partidaris del judici final o de la salvació.

Un d'aquests va ser Jesús que es va presentar com a salvador, tot i que era un salvador atípic per la manera d'absoldre i de presentar-se com a fill de Déu. A més, la majoria de gent s'esperava un general rebel que formés un exèrcit per alliberar-los, i els aparegué un home que demanava la pau mundial i el perdó per a tothom. Per això el condemnaren i executaren. Segons diuen, poc després de morir a la creu, Jesús va ressuscitar, i això va servir com a prova de que era fill de Déu. Gràcies a això i a la tasca dels apòstols Jesús va estendre la seva doctrina i es va convertir en el salvador.

Opinió personal:

És un molt bon llibre per fer-te una idea general de com pensaven els filòsofs, i per tant la societat, de la Grècia clàssica; i com dels canvis de teories i corrents que experimentà.

No és un llibre que se'l pugui llegir tothom, ja que són bastants pàgines i si no ets un bon amant de la lectura, acabaràs per deixar-lo i avorrir la filosofia, que no ha sigut el meu cas.

He trobat que la majoria de teories eren molt interessants, però són teories velles, i la majoria han fallat per un cantó o un altre. L'ideal seria poder llegir i entendre un llibre d'aquests quan no tens ni idea de com està formada la naturalesa i després, a partir del que t'hagi agradat més de cada una, fer-te la teva pròpia concepció del món.

Que hi surti una noia que es diu Sofia per aquí el mig és d'agrair, ja que la noia fa una mena de síntesi del que ha après i també serveix com a petit descans per què. assimilar i entendre teories del tot abstractes com les que plantejaven Plató o Aristòtil, és una feina una mica feixuga.

Potser la teoria que m'ha sobtat més ha sigut la de Demòcrit. I és que encara no puc entendre com una persona que va viure fa més de dos mil cinc-cents anys va poder deduir, fent servir únicament els seus raonaments, que la matèria estava formada per àtoms, que no tenen gaire a veure amb els actuals, però que tenia una idea molt pròxima al que es creia que era un àtom fins fa poc.

I pel contrari, una teoria que no he vist gaire clara ha sigut la que creia que només existia una única matèria prima, ja sigui aigua o aire o terra. No sé què hi veien de semblant entre un ocell i l'aigua del mar Egeu.

I ha sigut amb la breu història de les religions on he après més coses que em podien ser útils, ja que de la religió cristiana en tenia una idea molt lleugera. I crec que sense tenir una concepció una mica exacte d'on ha sortit i com ha evolucionat la religió que t'envolta et perds moltíssimes coses de la cultura popular.

